

- Bennis, H., Dikhen, M. den, Jordens, P., Powers, S., & Weissenborn, J. Picking up Particles. In: MacLaughlin, D., & McEwen, S. (eds.). *Proceedings of BUCLD 19*, Vol. 1. Cascadia Press, 1995a, 70-81.
- Bennis, H., Dikken, M. den, Jordens, P., Powers, S., & Weissenborn, J. *The acquisition of separable compound verbs*. Paper presented at Workshop on Morphology: Why, How, When, When not, and Why not? Towards an integrated theory of morphology in the mental lexicon, June 1995b, Nijmegen, Max Planck Instituut.
- Booij, G. The Boundary between Morphology and Syntax: Separable Complex Verbs in Dutch. In: Booij, G., & Marle, J. van (eds.). *Yearbook of Morphology 3*. Dordrecht: Foris, 1990, 45-63.
- Bowman, M. Learning the Structure of Causative Verbs: a Study in the Relationship of Cognitive, Semantic and Syntactic Development. *Papers and Reports on Child Language Development*. Stanford University Committee on Linguistics 8, 1974, 142-178.
- Braine, M. The Ontogeny of English Phrase Structure: The First Phase. *Language 3*, 1963, 1-13.
- Di Sciullo, A.-M., & Williams, E. *On the Definition of Word*. Cambridge MA: MIT Press, 1987.
- Fikkert, P. *On the Acquisition of Proclitic Structure*. Leiden: HIL dissertations 6, 1994.
- Groos, A. Particle verbs and adjunction. In: Bennis, H., & Kemnade, A. van (eds.). *Linguistics in the Netherlands 1989*. Dordrecht: Foris Publications, 1989, 51-60.
- Hoeksema, J. Theoretische aspecten van partikelvooropplaatsing. *TABU 21*, 1991, 18-26.
- Johnson, K. Object Positions. *Natural Language and Linguistic Theory 9*, 1991, 577-636.
- Koster, J. Dutch as a SOV language. In: Krak, A. (ed.). *Linguistics in the Netherlands 1972-1973*. Assen: Van Gorcum, 1975, 165-177.
- Lapointe, S. A theory of grammatical agreement. Amherst: dissertation, University of Mass., 1979.
- Le Roux, C. On the Interface of Morphology and Syntax. *JPLP 13*, 1989.
- MacWhinney, B., & Snow, C. The Child Language Data Exchange System: An Update. *Journal of Child Language 17*, 1990, 457-472.
- Model, J. Incorporatie in het Nederlands. *Gramma 15*, 1991, 57-88.
- Neelmann, A. *Complex Predicates*. Utrecht: dissertatie, OTS, 1994.
- Neelmann, A., & Weerman, F. The Balance between Syntax and Morphology: Dutch Particles and Resultatives. *Natural Language and Linguistic Theory 11*, 1993, 433-475.
- Oprtans, N. *De verwerving van Secundaire Predikatie in het Nederlands*. Leiden: doctoraal-scriptie, Rijksuniversiteit Leiden, 1997.
- Riemsdijk, H. van. *A case study in Syntactic Markedness*. Dordrecht: Foris Publications, 1978.
- Schneider, R. Lexical Processing of Verbs with Separable Particles. In: Booij, G., & Marle, J. van (eds.). *Yearbook of Morphology 3*, 1990, 65-79.
- Schneider, R., Grendel, M., Poullisse, N., Roelofs, A., & Voort, M. van der. Lexical Processing, morphological complexity and reading. In: Balota, D. A., Flores d'Arcais, G. B., & Rayner, K. (eds.). *Comprehension Processes in Reading*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum, 1990, 125-141.
- Snyder, W., & Stromswold, K. The Structure and Acquisition of English Dative Constructions. *Linguistic Inquiry*, 1997.
- Vries, J. W. de. *Lexicale morfologie van het werkwoord in Modern Nederlands*. Diss. Leiden: Universitaire Pers, 1974.
- Wessel, K. *Partikels in Kindertaal*. Leiden: doctoraalscriptie, Rijksuniversiteit Leiden, 1995.

DE WET VAN BEHOUD VAN STRUCTUUR verwerving van de possessief in een tweede taal

Ineke van de Craats, Norbert Corver & Roeland van Hout
CLS, Katholieke Universiteit Brabant, Tilburg

1 Inleiding

Marokkaanse leiders blijken Nederlandse possessieve constructies op een heel andere manier te verwerven dan Turkse leiders. Dat geldt zowel voor volwassenen als kinderen die Nederlands als een tweede taal leren zonder expliciete instructie. Het is niet alleen zo dat de weg waarlangs de verwerving verloopt verschillend is, maar ook dat, na een drie jaar durende dataverzameling de bereikte resultaten van elkaar verschillen voor Turken en Marokkanen. We zullen trachten een verklaring te geven voor deze verschillen binnen het kader van een generatieve, minimalistische benadering. De nadruk zal daarbij liggen op de veranderende parameterwaarden en op de verwerving van de woordenschat. We gaan ervan uit dat de T2-verwerving van volwassenen in het begin vooral gebaseerd is op het behoud van T1-eigenschappen. Deze T1-eigenschappen verkteren in een voortdurend samenspel met de T2-initiële en, na de beginfasen, ook direct met de eigenschappen van de Universele Grammatica. Volwassen leiders blijken in staat nieuwe parameterwaarden te leren, zelfs vrij in het begin van het verwervingsproces, maar de specifieke eigenschappen van de Nederlandse morfologie blijven voor hen een gesloten boek.

2 De behoudshypothese

In de tachtiger jaren was het generatieve T2-verwervingsonderzoek vooral gericht op de vraag of volwassen T2-verwerfers nog in staat waren andere parameterwaarden te verwerven. In de negentiger jaren heeft het onderzoek zich meer gericht op wat precies het beginstadium is van het T2-verwervingsproces. In het door ons voorgestelde model van taalverwerving (zie voor een verdere uitwerking Van de Craats e.a., 1998) gaan we uit van de Full Transfer/Full Access-hypothese van Schwartz & Sprouse (1996). We stellen echter nadrukkelijk dat de term *behoud* in essentie verschilt van *transfer*. Niet alleen omdat de grammatica van een T2-leerder zich ontwikkelt vanuit de T1-grammatica en pas later een zelfstandig systeem wordt, maar ook omdat de term *behoud* beter aangeeft dat het hier niet gaat om een actieve en gerichte overdracht van T1-kennis, maar veel eerder om de onontkoombare aanwezigheid van de totale verzameling van T1-eigenschappen. Als men uitgaat van behoud, moet verklaard worden waarom T1-elementen op een bepaald moment verworpen worden door de leerder. Als men echter uitgaat van transfer, zal steeds weer verklaard moeten worden waarom er op een bepaald moment in de ontwikkeling transfer plaats vindt. Naar onze mening is het taalverwervingsproces meer een proces van met moeite loslaten en is deze term ook geschikter voor het proces dat Schwartz en

Sprouse beschrijven. Het behoudsmodel is specifischer dan het FT/FA-model op de volgende punten:

- a. de UG is niet rechtstreeks toegankelijk in het begin van het verweringsproces: de parameters zijn ingesteld op waarden van de T1; via de T1 is de UG echter wel aanwezig als kennisbron;
 - b. het verwerven van een tweede taal bestaat aanvankelijk uit het zoeken naar equivalenties tussen T1 en T2; het vinden van equivalente geschiedt op basis van positieve evidence en wat equivalent gevonden wordt, hangt af van de verweringsfase waarin een leerder zit;
 - c. het behoud en de herstructurering van T1-kennetken betreft niet alleen syntactische parameters (FT/FA) maar ook lexicale en morfologische eigenschappen (bijv. categoriale kenmerken en expliciete realisatie van genitiefkenmerken);
 - d. het behoud van T1-eigenschappen impliceert dat aleren een wezenlijk onderdeel is van het verweringsproces en dat een element van de T1-grammatica eerst afgeleerd moet worden voordat er een nieuw T2-element voor in de plaats kan komen;
 - e. de ontwikkeling van de syntaxis is onlosmakelijk verbonden met uitbreiding van de woordenschat; hoe meer de woordenschat zich ontwikkelt (i) des te sterker komen de T1-eigenschappen naar voren (bijv. het genitiefkenmerk bij de Turken; zie de voorbeelden in paragraaf 6) of (ii) des te sneller worden T1-eigenschappen verworpen (bijv. N-verplaatsing bij de Marokkanen; zie paragraaf 7);
 - f. de woordenschat ontwikkelt zich in drie morfeem-realisatiestadia (zie paragraaf 5):
 - het inhoudswoordenstadium;
 - het vrije-functionele-morfeemrealisatiestadium;
 - een gebonden-morfeem-realisatiestadium.
- Omdat T1-eigenschappen een beslissende rol spelen in het verweringsproces gaat de volgende paragraaf in op de possessieve constructies in de drie betrokken talen.

3 Possessieve structuren in het Nederlands, Marokkaans-Arabisch en Turks

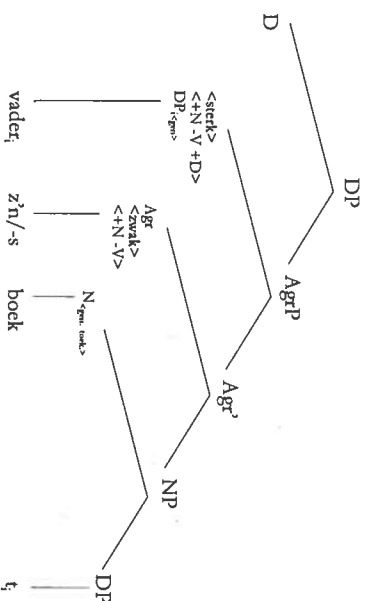
Het Nederlands kent twee basistypen voor possessieve constructies, (i) het *analytische patroon* waarin de bezitter verbonden is door middel van het adpositionele *van* met de NP die het bezit uitdrukt, zoals *de auto van vader/hem* en (ii) het *verborgen status-constructiepatroon* waarin de bezitter voorafgaat aan het bezit, zoals in *zijn/waders auto* of *vader's'n auto*. Beide typen kennen een nominale en een pronominale variant. Voor de syntactische structuur van possessieve NP's zijn we uitgegaan van de analyses van Longobardi (1996).

Het verborgen status-constructiepatroon is een constructie waarin de genitief-casus gelicentieerd wordt in een Spec-head-configuratie (zie de representatie in (1)). De sterke Spec-gelateerde kenmerken van Agr trekken de bezittende DP (*vader*) naar de specificieerder-positie van Agr. Het genitief-casuskenmerk op de bezitter wordt meegenomen naar Spec-Agr waar het later op LF in een checking relatie komt met N nadat N

¹ Dit type constructie verschilt van het Semitische *status-constructiepatroon*, dat vernaald bijvoorbeeld *auto de vader* zou zijn, doordat het naamwoord dat het bezit uitdrukt niet omhoog verplaatst wordt. Daarnaast is het *status-constructiepatroon* moeilijk herkenbaar geworden en spraken we van het *verborgen status-constructiepatroon*. Zie Longobardi (1996) en Ritter (1991).

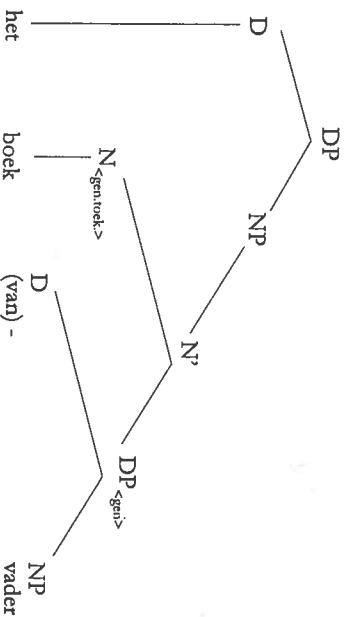
omhoog verplaatst is, aangetrokken door het zwake categoriale kenmerk op Agr. Om het preciezer uit te drukken: het casusstoekennende kenmerk van N checkt het casuskenmerk van de DP (*vader*) af.

(1) Nederlandse structuur van het verborgen status-constructiepatroon

In de analytische constructie van (2) is er geen Agr-projectie en vindt er geen genitief-checking plaats binnen een functionele projectie, maar wordt *van* geïnserieerd als uitspeling van de genitief casus. Zie Chomsky (1986) voor de genitief als inherente casus en Chomsky's (1995, 285) minimalistische herinterpretatie van inherente casus.

(2) Nederlandse structuur van het analytische patroon

In Tabel 1 worden de relevante eigenschappen van possessieve NP's in de drie talen opgesomd. In het Marokkaans-Arabisch gaat het bezit altijd vooraf aan de bezitter, ook al is er sprake van twee verschillende syntactische constructies: het *status-constructiepatroon* (3) en het *analytische patroon* (4). De analyse van het status-constructiepatroon is gebaseerd op Ritters (1991) analyse van het modern Hebreeuws.

- (3) $[_{NP} \text{weld}]_{AgrP} \text{ t-ta} \zeta \text{t}_i$ $[_{Agr} \text{ t}]$ $[_{NP} \text{ t}]$ $[_{DP} \text{ t}_i]$]]]]]
 zoon de-koopman
 'de zoon van de koopman'
- (4) $[_{DP} [_{NP} \text{t-weld dyaal}]_{NP} \text{ t-ta} \zeta \text{t}]]]$
 de-zoon van de-koopman

De sterke kenmerken van Agr trekken niet alleen de bezittende NP (*t-ta* ζ t) omhoog naar Spec,Agr, maar ook de N die het bezit uitdrukt (*t-weld*) naar Agr (en vervolgens naar D). Het resultaat hiervan is weergegeven in (3). Het analytische patroon (4) is gelijk aan het Nederlands; ook hier wordt de genitet-casus uitgespeld door een adpositionele markerder (*dyaal*). Het voornaamste verschil met het Nederlands is de omhoogverplaatsing van N. De analyse van het Turks is gebaseerd op Kornfilt (1987). Het Turks kent maar één oppervlakpatroon (waarin de bezitter voorop staat) en één syntactisch patroon waarin de relatie tussen de twee elementen gemarkeerd wordt door suffixen op beide elementen (zie (5)). Het voornaamste verschil met het Nederlands is dat de hoofden rechts staan en er een morfologische markering is.

- (5) $[_{NP} [_{Agr} \text{sen-in}]_{DP} \text{ bu}]_{QP} \text{ iki}$ $[_{NP} \text{el-in-de}]$]]]]]
 jij-GEN deze twee hand-POSS+2sg-LOC
 'in deze twee handen van jou'

Tabel 1: Eigenschappen van nominale possessieven ($\alpha = +$ or -)

	Marok- <i>Arabisch</i>	Nederlands	Turks
<i>nominale eigenschappen</i>			
- hoofdfunctie	hoofd-initial	hoofd-initial	hoofd-final
- functionele projecties	DP,AgrP,DetP	DP,AgrP,DetP	DP,AgrP,DetP
- overte N-verplaatsing naar functioneel hoofd	ja	nee	nee
- overte verplaatsing van demonstratieven naar Spec,DP	ja	ja	nee
<i>Spec-kenmerken van Agr</i>			
- sterke Agr-kenmerken	status constructus	status constructus, verborgen	ja
- possessor naar Spec,Agr	als Agr= α def \rangle	als Agr= α s/ of α n/	(congruentiepatr.)
- geen Agr-projectie	analytisch patroon	analytisch patroon	n.v.t.
<i>morfologische eigenschappen</i>			
- realisatie van \langle gen \rangle	ja: <i>dyaal</i>	ja: <i>wan</i>	nee
- d.m.v adpositie			
- realisatie van \langle gen \rangle op prenominale possessor	geen	geen	genitief suffix

4 Data en proefpersonen

De data van het ESF-corpus (zie Perdue, 1993, voor uitgebreide informatie) vormen de kern van het onderzoek. Het corpus bestaat uit een longitudinale dataverzameling van 27 maandelijkse opnames voor iedere informant, verdeeld over 3 cycli van 9 maanden. Alle informanten waren laagopgeleid, leerden Nederlands zonder enige noemenswaardige cursus en waren niet langer dan 12 maanden in Nederland bij de start van het project. We hebben de data gebruikt van de twee Marokkaanse en twee Turkse kenninformanten. Van deze vier informanten zijn alle DP-interne possessieve constructies die voorkomen in spontaan gesproken taal geanalyseerd.

5 Het verwervingsproces

In het begin van het verwervingsproces worden T2-uitingen geproduceerd die gebaseerd zijn op de T1-structuur. We hebben dan te maken met de volgende T1-eigenschappen:

- de parameterwaarden uit de T1 voor wat betreft zwakke/sterke kenmerken en de positie van het hoofd (rechts of links van het complement);
- de morfologische realisateregels (bijv. of een formeel kenmerk wordt uitgespeld);
- lexicale kennis (bijv. of Agr gevuld/leeg kan zijn);
- functionele kenmerken van lexicale items (bijv. categoriale waarden).

Deze eigenschappen zullen niet onmiddellijk naar voren komen in vroege T2-stadia. De woordenschat van de leerder is niet voldoende ontwikkeld om het hele scala van T1-eigenschappen te laten blijken. Ze zullen geleidelijk zichtbaar worden naarmate de woordenschat zich uitbreidt in de eerder genoemde morfem-realisatiestadia. Als we de uitingen van Turkse leerders als voorbeeld nemen, zien we achtereenvolgens verschijnen:

- inhoudswoorden
- in semantisch opzicht transparante woorden komen eerst: vader boek - 'vaders boek'
- vrije functionele morfemen
- vrije functionele morfemen verschijnen die een equivalent in de T1 hebben: vader *kit* boek - 'vaders boek'
- gebonden functionele morfemen
- gebonden morfemen verschijnen die nog de morfologische eigenschappen van de T1 kunnen hebben: vader *wan* boek - 'vaders boek'

Deze drie ontwikkelingsstadia karakteriseren de ontwikkelingslijn als geheel van concrete naar abstracte stadia, maar hebben ook betrekking op specifieke morfologische middelen. Geleidelijk wordt deze lexicale ontwikkeling voltrekt zich de syntactische ontwikkeling. Vroege T2-verwerving wordt gekarakteriseerd door een fase van BEHOUD, waarin de leerder zich laat leiden door zijn T1-kennis. In de volgende fasen wordt zijn aanwezige taalkennis geleidelijk herstructureerd. We onderscheiden hier twee fasen van herstructurering maar in principe kunnen het er meer zijn. De EERSTE HERSTRUCTURERINGSfase wordt gekenmerkt door een (eerste) verandering in de instelling van parameters (voor sterk/zwak waarden en de plaats van het hoofd). De TWEDE HERSTRUCTURERINGSfase wordt gekenmerkt door een tweede parameterische verandering en nieuwe gebonden morfemen.

Als alle nieuwe syntactische en morfologische kenmerken zijn verworven, is de doelfase bereikt.

6 Het verwervingsproces van Turkse leerders

Als we uitgaan van de eigenschappen van de Turkse nominale groep en de rol van de zich ontwikkelende woordenschat, kunnen we verwachten dat er bij beginnende leerders veel possessieve NPs zullen zijn met het Turkse congruentiepatroon maar zonder functionele elementen. Voor de twee Turkse kerninformanten vinden we de verdeling van constructiepatronen weergegeven in Tabel 2.

Tabel 2. Fasen in de verwerving van possessieve constructies door Turkse volwassenen

cyclus	I	II	III
<i>Ergün</i>			
BEHOUDSFASE			
congruentiepatroon	97%	98%	92,4%
EERSTE HERSTRUCTURERINGSFASE			
analytisch patroon	3%	2%	3,2%
TWEEDE HERSTRUCTURERINGSFASE			
sterke D-patroon	-	-	4%
verborgen status-constructiepatroon	73	159	0,4%
N=			250
<i>Mahmut</i>			
BEHOUDSFASE			
congruentiepatroon	99,5%	98%	96%
EERSTE HERSTRUCTURERINGSFASE			
analytisch patroon	0,5%	2%	4%
TWEEDE HERSTRUCTURERINGSFASE			
sterke D-patroon	-	-	-
verborgen status-constructiepatroon	228	194	160
N=			

Bij de twee Turkse volwassenen heeft (i) het congruentiepatroon de overhand heeft tot aan het einde van de dataverzameling en (ii) zijn er maar weinig data die blijf geven van nieuwe constructiepatronen. Maar alleen al het feit dat er *analytische patronen* geconstrueerd worden, wijst erop dat possessieve complementen rechts van het hoofd kunnen staan en niet meer gelicentieerd hoeven worden binnen de Agr-projectie. Het resultaat van de eerste herstructurering behelst een wisseling van hoofdigheid: N is hoofd-initieel geworden. Op dit punt van de ontwikkeling is niet te constateren of die wisseling ook de functionele hoofden betreft. Wat de ontwikkeling van de woordenschat betreft, zien we eerst analytische constructies als in (6) verschijnen zonder de adpositionele makeerder *van*. Daarna pas verschijnen er analytische constructies met volledige uitspelling van het genitiefkenmerk.

- (6) kinderen <+gen> die vrouw
'kinderen van de vrouw'

Ergün - cyclus I

Ook de NP's met een congruentiepatroon ondergaan morfologische veranderingen in de loop van de dataverzameling. Die veranderingen worden gekenmerkt door de geleidelijke verschijning van functionele elementen. De lexicale elementen zijn Nederlands, maar de onderliggende structuur is nog volledig Turks, zoals de voorbeelden in (7) aangeven.

- (7) a vriend huis a-stadium
'het huis van mijn vriend'
b garage die chef b-stadium
'de chef van de garage'
c [die jongen] naam b-stadium
'de naam van die jongen'
d die-van auto c-stadium
'zijn auto'
e schoonmoeder-van de kop c-stadium
'het hoofd van zijn schoonmoeder'

Het voorbeeld in (7c) zou niet mogelijk zijn in het Turks. De leerder gebruikt hier het aanwijzend voornaamwoord *die* om duidelijk specificiteit en definitieid van de bezitter uit te drukken. De leerder heeft bovendien geen andere middelen om de bezitter te benadrukken of om een possessieve NP te onderscheiden van een samenstelling (*een jongensnaam*). De constructies in (7d) en (7e) zijn moeilijk te begrijpen voor een Nederlandse gesprekspartner, die verwacht dat na *van* de bezitter zal komen.

De ontwikkeling voor de pronominale NP's wordt geschetst in de uitingen van (8a) tot (8d), waarin weer de drie morfemrealisatiestadia zichtbaar worden.

- (8) a mijn/zijn buurman a-stadium
b die mijn dochter b-stadium
c die van mijn dochter c-stadium
d van hem moeder c-stadium
'mijn dochter'
'mijn dochter'
'zijn moeder'

In (8a) begint de Turkse leerder met perfecte possessieve NP's, althans oppervlakkig bekeken. Dat de onderliggende structuur een Turkse structuur is, wordt pas duidelijk in de volgende realisatiestadia (b en c). We nemen aan dat in (8b) het possessieve pronomen *mijn* T1-kenmerken heeft, waarschijnlijk die van het categoriale type N en dus vooraf gegaan kan worden door een demonstratief. De voorbeelden (8c) en (8d) verschillen van (7d) en (7c) in de positie van *van*. In (8c) en (8d) lijkt de leerder een vaag besef te hebben over de aard van het woordje *van*. Het heeft te maken met bezit maar het is hem niet duidelijk tot welke categorie het behoort. Analytische constructies met *van* worden op dat moment nog niet gebruikt, dus een adpositioneel *van* is niet waarschijnlijk. *Van* verschijnt ook eerder in de pronominale NP's dan in de volle NP's. Het gaat dus om een lexicaal geheel dat onvolledig geanalyseerd wordt. De typen (8c) en (8d) worden zelfs dominant in Ergüns spraakgebruik aan het einde van de dataverzameling.

De tweede herstructureringsfase wordt door de volwassen leerders nauwelijks bereikt. Bij Ergün is een voorbeeld van een *possessieve s* en een tentiaal voorbeeld waaruit blijkt dat

D sterke kenmerken heeft gekregen waardoor determinatoren naar de DP-projectie worden verplaatst (zie (9)). We hebben dit het *sterke-D-patroon* genoemd. De sterke D-kenmerken lijken nodig te zijn om een leerder te laten begrijpen wat de rol van Agr is in het verborgen status-constructuspatroon, namelijk checker van definitieid. In dit patroon kan die rol dus niet door D vervuld worden. In (9) doorziet Ergün dit nog niet. De NP in (9) is dan ook geen verborgen status-constructuspatroon noch een zuiver congruente-patroon. Dit patroon vormt de schakel tussen beide patronen. Er zijn geen data van de twee volwassen informanten die wijzen op een verdere ontwikkeling?

- (9) $[\text{NP een } [_{\text{Agr}^{\text{P}}} \text{ van mijn vader } [_{\text{Agr}^{\text{P}}} \emptyset [_{\text{NP}} \text{ vriend}]]]]$
'een vriend van mijn vader'

7 Het verwervingsproces van Marokkaanse leiders

In het licht van de eigenschappen van het Marokkaans-Arabisch is het te verwachten dat Marokkaanse leiders al in een vroeg stadium zowel possessieve NP's met een analytisch patroon zullen gebruiken als met een status-constructuspatroon. Uiteraard zullen functionele elementen in het begin ontbreken. De patronen die we gevonden hebben voor de twee Marokkaanse kerninformanten, worden weergegeven in Tabel 3.

De Marokkaanse volwassenen hebben een snelle en efficiënte herstructurering toegepast voor de pronominale possessieven. Mohamed produceert zowel analytische (*een boek van mij*) als verborgen status-constructuspatronen (*mijn boek*). Fatima maakt helemaal geen analytische constructies met pronomina. Noch Mohamed noch Fatima bereiken de tweede herstructureringsfase. Om de oorzaak hiervan te zien is het nodig wat dieper op de patronen in te gaan.

Een van de karakteristieken van het Marokkaans-Arabisch is de omhoogverplaatsing van N naar een hogere positie in de syntactische boom. Dat kan zijn naar Q, als er sterke getalskenmerken zijn (wat resulteert in de volgorde *nomen-adjectief*), of naar Agr en D, als die sterke kenmerken hebben (wat resulteert in het status-constructuspatroon). Er zijn weinig voorbeelden van deze aard gevonden (zie (10)), maar ze tonen wel aan dat de sterke T1-kenmerken van Agr en D in de behoudsfase gehandhaafd worden, eerst zonder determinator (10a) en later met een determinator (10b).

- (10)a $[\text{NP nummer } [_{\text{Agr}^{\text{P}}} \text{ telefoon } [_{\text{Agr}^{\text{P}}} \text{ t } [_{\text{NP}} \text{ t } \text{ t}]]]]$
'telefoonnummer'
b $[\text{NP school } [_{\text{Agr}^{\text{P}}} \text{ de trui } [_{\text{Agr}^{\text{P}}} \text{ t } [_{\text{NP}} \text{ t } \text{ t}]]]]$
'de naaiklas'

² Om te zien hoe de verwerving verder verloopt, hebben we ook gekeken naar data van 6 tot 9-jarige Turkse kinderen uit het corpus van Vermeer (1986). Deze data vertonen sporen van dezelfde ontwikkeling en van een verdere fase van verwerving waarin het clicc *ç'n* in Agr en de T2-kenmerken van Agr worden ontdekt. In die fase zijn de kinderen geneigd de bezittende NP te markeren door de adpositionele genitiefmarker *ın*. Deze eigenschap van het Turks om morfologische kenmerken te realiseren blijkt zeer dwingend te zijn.

(1) $[\text{Agr}^{\text{P}} \text{ van Henry } [_{\text{Agr}^{\text{P}}} \text{ z'n } [_{\text{NP}} \text{ foto}]]]$

Tabel 3: Fasen in de verwerving van possessieven door 2 Marokkaanse volwassenen

cyclis	I	II	III
<i>Mohamed</i>			
BEHOUDSFASE			
analytisch patroon	(nominaal)	36%	24%
	(demonstratieven)	4%	1.5%
status-constructuspatroon		1%	0.5%
EERSTE HERSTRUCTURERINGSFASE			
verborgen status-constructuspatroon	(nominaal)	55%	63%
analytisch patroon	(pronominaal)	4%	13%
TWEDE HERSTRUCTURERINGSFASE			
verborgen status-constructuspatroon	(nominaal)	-	-
N=	73	220	180
<i>Fatima</i>			
BEHOUDSFASE			
analytisch patroon	(nominaal)	24%	36%
	(demonstratieven)	1%	2%
status-constructuspatroon		4%	1%
EERSTE HERSTRUCTURERINGSFASE			
verborgen status-constructuspatroon	(nominaal)	71%	61%
analytisch patroon	(pronominaal)	-	-
TWEDE HERSTRUCTURERINGSFASE			
verborgen status-constructuspatroon	(nominaal)	-	-
N=	120	194	87

In Tabel 3 hebben we alle analytische constructies tot de behoudsfase gerekend als de bezitter een volle NP is of aangegeven wordt door een demonstratief. Deze constructies verschijnen al vroeg in de data. Het patroon blijkt gemakkelijk verworven te kunnen worden inclusief de functiewoorden *die* en *wan*. Dat komt omdat het patroon gelijk is in T1 en T2 en er een duidelijk zichtbare equivalente is tussen de Marokkaans-Arabisch en de Nederlandse functionele morfemen. In Tabel 3 is worden analytische constructies met persoonlijk voornaamwoord onder de eerste herstructureringsfase gerekend, omdat het Marokkaans-Arabisch hier alleen een clicc toestaat. Mohamed slaagt erin deze T1-eigenschap te veranderen, Fatima niet.

Uit Tabel 3 kunnen we concluderen dat het status-constructuspatroon snel verdwijnt. Syntactisch gezien zijn in de eerste fase van herstructurering de kenmerken van Agr en D zwak geworden en is er geen N-verplaatsing meer. Welke consequenties heeft dit voor de pronominale varianten van het verborgen status-constructuspatroon (*mijn huis*)? In het Marokkaans-Arabisch is de pronominale NP *dar-i (mijn huis)* ook een status-constructuspatroon vergelijkbaar met het nominale patroon in (10). Het clicc *-i* wordt basis-gegenereerd in Agr en trekt met zijn sterke kenmerken het naamwoord *dar* naar boven, waar het zich vasthecht aan het clicc (en als één geheel omhoog verplaatst wordt naar D). Als Agr en D zwakke kenmerken hebben gekregen, wordt N niet meer omhoog verplaatst. Het effect daarvan is dat we een uiting krijgen die schijnbaar gelijk is aan de doeltaal (zie (11a)). De Nederlandse constructie is echter net even anders (11b). In het Nederlands

wordt het pronomen *hem/mij* door sterke Spec-kennmerken naar SpecAgr getrokken en wordt in een morfologisch proces *hem+ɹ/mij+ɹ* omgevormd tot *ɹijn/mijin*.

- (11)a $[_{Agr} \quad \text{zijn} \quad [_{NP} \text{ vader}]]$
 b $[_{Agr} \text{ hem} \quad [_{Agr} \text{ s} \quad [_{NP} \text{ vader t}_1]]]$

Gezien de volgorde waarin de morfemen in de data van de leeders verschijnen, is het niet waarschijnlijk dat de morfologische regel van suppletie door een van de Marokkaanse volwassenen verworven wordt. De volgorde waarin de pronominale vormen verschijnen, is weergegeven in (12). Mohamed begint met schijnbaar correcte vormen die op dat moment echter duidelijk niet geanalyseerd worden.

- (12)a mijn/zijn vader (cyclust 1)
 b ik/hij vader (cyclust 1)
 c mij/hem vader (cyclust 1,2,3)
- a-stadium
 a-stadium
 b-stadium

In de derde cyclust vormen leedersvarianten als (12c) 92% van de pronominale vormen. De overblijvende 8% zijn gelijk aan de doeltaal. Het is niet uit te maken of deze 8% ongeanalyseerde vormen uit het a-stadium zijn of suppletieve vormen. Als het suppletieve vormen in SpecAgr zijn, zouden we ook nominale possessoren in SpecAgr verwachten (dus een echt verborgten status-construcuspatroon). Tabel 3 wijst echter uit dat deze niet voorkomen. De conclusie moet dan ook zijn dat alle sterke kenmerken van het Marokkaans-Arabisch verandend zijn in zwakke waarden en dat deze configuratie een juiste analyse van het verborgten status-construcuspatroon (zie (1)) blokkeert evenals een juiste analyse van Nederlandse bezittelijke voornaamwoorden.³

8 Conclusies en discussie

Paragraaf 6 heeft aangetoond dat de twee Turkse informanten pronominale possessieven maken op grond van de T2-syntaxis. Paragraaf 7 liet zien dat de twee Marokkaanse volwassenen pronominale possessieven vormen op basis van een syntactisch patroon dat noch tot de T1, noch tot de T2 behoort. Ondanks het feit dat een van de Turkse leeders op beschreven wijze een tweede fase van herstructurering bereikt, lijken de leedersvarianten van de Marokkanen meer op de doeltaal. De aanzienlijke verschillen tussen de producten van de Turken en de Marokkanen kunnen worden verklaard door (i) de dwingende Turkse morfologische realisatierregel om kenmerken expliciet te maken en door (ii) het lege karakter van Agr-hoofd in het Turks. De Turken hebben tijd nodig om de morfologische T1-eigenschappen af te leren, terwijl het afleren van syntactische eigenschappen van de T1 veel minder tijd kost (wisseling van hoofdigheid; sterke D-kenmerken). De analytische constructie zette hen ook op het spoor om *wan* niet meer als een

inflectioneel suffix te analyseren maar als een adpositionele geniefmarkerder. Daarmee kregen ze ook inzicht in het verborgten status-construcuspatroon.

Voor de Marokkanen kan dit inzicht niet op dezelfde manier tot stand komen. Om het verborgten status-construcuspatroon te kunnen gebruiken, moeten zij tot het inzicht komen dat Agr sterke Spec-kennmerken heeft maar zwakke head-kennmerken. Die evidentie ligt in het functionele domein, terwijl voor de Turkse leeders heranalyse van *wan* al voldoende is. Herstructureringen in het lexicale domein blijken gemakkelijker doorzien te worden dan herstructureringen in het meer abstracte functionele domein.

Bij de vererving van possessieve structuren blijken volwassenen in staat constructiepatronen gebaseerd op andere parameterwaarden te produceren zowel voor hoofdigheid als voor sterk/zwak-waarden. Het is echter niet voldoende om syntactische parameterwaarden te veranderen, ook morfologische T1-principes moeten afgeleerd worden en nieuwe T2-morfologie moet worden geleerd. De problemen die volwassenen ondervinden bij het leren van een nieuwe taal, lijken meer in de morfologie te liggen dan op het niveau van de syntaxis. Een vereringsmodel zal dan ook niet beperkt mogen blijven tot de syntaxis.

Bibliografie

- Chomsky, N. *Knowledge of language. Its nature, origin, and use*. New York: Praeger, 1986.
- Chomsky, N. *The Minimalist Program*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press, 1995.
- Craats, I. van de, Corver, N., & Hout, R. van. The I2 Conservation Hypothesis. On the acquisition of possessive noun phrases by Turkish and Moroccan learners of Dutch. Tilburg: MS, Tilburg University, 1998.
- Kornfilt, J. Turkish and the Turkic Languages. In: Comrie, B. (ed.), *The World's Major Languages*. London/Sydney: Croom Helm, 1987.
- Longobardi, G. *The syntax of N-raising: a minimalist theory*. OTS Working Papers, Rijksuniversiteit Utrecht, 1996.
- Perdue, C. (ed.). *Adult Language Acquisition: Cross-Linguistic Perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press, 1993.
- Ritter, E. Two functional Categories in the Noun Phrase: Evidence from modern Hebrew. In: Rothstein, S. *Syntax and Semantics*, 25. San Diego: Academic Press, 1991.
- Schwartz, B. D., & Sprouse, R. A. I2 cognitive states and the Full Transfer/Full Access model. *Second Language Research*, 12. 1996, 40-72.
- Vermert, A. *Tempo en structuur van tweedetaalverwerving bij Turke en Marokkaanse kinderen*. Tilburg: dissertatie, Katholieke Universiteit Brabant, 1986.

³ De 16 Marokkaanse kinderen uit het Vermert-corpus hebben op dit punt meer succes dan de volwassenen. Toch slaat maar 40% van hen erin de *vader-ɹ* *and*-constructie een enkele maal te maken, terwijl ze wel correcte bezittelijke voornaamwoorden gebruiken.